

Wychowanie do życia w rodzinie (WDŻ) w szkołach ponadpodstawowych

1. Regulacje prawne

a) Podstawa programowa

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz. U. z dnia 2 marca 2018 r. poz. 467).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 lipca 2018 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z dnia 31 sierpnia 2018 r. poz. 1679).

b) Sposób realizacji

- Sposób realizacji zajęć określa Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 2 czerwca 2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobu nauczania szkolnego oraz zakres treści dotyczących wiedzy o życiu seksualnym człowieka, o zasadach świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, o wartości rodziny, życia w fazie prenatalnej oraz metodach i środkach świadomej prokreacji zawartych w podstawie programowej kształcenia ogólnego (Dz. U. z dnia 9 czerwca 2017 r. poz. 1117).

c) Zapis na świadectwie szkolnym uczestnictwa uczniów na zajęciach WDŻ

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 kwietnia 2018 r. w sprawie świadectw, dyplomów państwowych i innych druków szkolnych (Dz. U. z dnia 18 maja 2018 r. poz. 939, załącznik 1 p. 11. niniejszego rozporządzenia) : Udział uczniów w zajęciach wychowania do życia w rodzinie na świadectwach szkolnych i w arkuszach ocen odnotowuje się części „Inne zajęcia”. W miejscu przeznaczonym na wpisanie oceny z tych zajęć wpisuje się odpowiednio „uczestniczył lub uczestniczyła”.

2. Wychowanie seksualne i edukacja prorodzinna w szkole ponadpodstawowej

Specyfika zajęć wychowania do życia w rodzinie polega na wspomaganiu młodych ludzi w ich rozwoju ku odpowiedzialności, samowychowaniu, wierności sobie i przyjętym zasadom oraz wartościom i zobowiązaniom. Dzięki realizacji treści i celów założonych w podstawie programowej młody człowiek zdobywa umiejętności, które uwrażliwiają go na potrzeby drugiego człowieka i poszanowanie jego osobowej godności. Zaproponowane zadania i ćwiczenia mobilizują uczniów do wzmacniania relacji międzyosobowych i traktowania innych z empatią i życzliwością. Uczenie szacunku dla norm moralnych, obyczajowych i prawnych, które chronią system wartości. Wszystkie te działania otwierają się na szczególny wymiar: płeć i role małżeńskie oraz rodzinne, które w przyszłości będą podejmować wychowankowie szkół ponadpodstawowych. Realizacja zajęć wychowanie do życia w rodzinie wspiera młode pokolenie w dokonywaniu wyborów zgodnych z akceptowanymi społecznie i etycznie normami postępowania oraz przyjętymi wartościami. Do takich wartości między innymi należą: dostrzeganie potrzeb drugiego człowieka, poszanowanie jego intymności i godności, wolność od uzależnień, odpowiedzialność w sferze seksualności. Warto zauważyć, że seksualność człowieka w realizowanych podstawach programowych jest potraktowana integralnie i powiązana ze wszystkimi wymiarami osoby. Uwzględniono nie tylko aspekt fizyczny, ale także psychiczny, intelektualny, społeczny i moralny człowieka. Takie ujęcie obliguje do zwrócenia szczególnej uwagi na osobowe odniesienie do seksualności (traktowanie podmiotowe), a także uwzględnienie istotnych zagadnień wychowawczych jak: szacunek, miłość i troska o dobro drugiego człowieka. Mając na uwadze dynamiczny rozwój uczniów w okresie dojrzewania oraz ich możliwości percepcyjne, układ treści programowych ma charakter spiralny i w znacznym stopniu nawiązuje i kontynuuje treści

realizowane w szkole podstawowej. Wiedza dotycząca rozwoju płciowego, zmian psychicznych, komunikacji w rodzinie, budowania relacji społecznych i przygotowania do pełnienia przyszłych ról rodzinnych została tak ułożona, aby umożliwiała młodemu człowiekowi nie tylko zdobywanie informacji, ale także pomagała w rozwijaniu kompetencji społecznych.

3. Rozkład treści nauczania WDŻ dla klas I–III liceum ogólnokształcącego, technikum oraz szkoły branżowej I stopnia

Klasa I

1. Komunikacja interpersonalna: • budowanie więzi osobowych: koleżeństwo, przyjaźń, • komunikacja werbalna i niewerbalna oraz jej znaczenie w relacjach interpersonalnych, • cztery płaszczyzny komunikatu, • bariery komunikacyjne, • czynniki wpływające na efektywność komunikacji. 2. Dorastanie. Poszukiwanie własnej tożsamości: • kryteria dojrzałości psychicznej, społecznej i duchowej, • psychiczna autonomia i poczucie odrębności, • samoświadomość i samoakceptacja, • odpowiedzialność za własny rozwój i samowychowanie, • hierarchia wartości, motywacja dokonywanych wyborów. 3. Emocje i uczucia: • fizjologia procesów emocjonalnych, • rodzaje emocji i uczuć, • wpływ uczuć na działanie, • inteligencja emocjonalna. 4. Człowiek istotą płciową: • kryteria płciowości, • cele płciowości, • kobiecość – męskość, różnice i komplementarność, • stereotypy płci, • partnerstwo, parytet płci. 5. Pierwsze zauroczenia i fascynacje: • zakochanie a miłość, • subiektywna ocena, idealizacja drugiej osoby, • spotkania i rozstania, • dorastanie do miłości. 6. Integracja seksualna. Dojrzała płciowość: • dojrzałość sfery biologicznej, intelektualnej, emocjonalnej i duchowej, • zaangażowanie we własną integrację seksualną, • etapy integracji seksualnej, • trudności w integracji seksualnej. 7. Inicjacja seksualna: • współczesna kultura i wzorce medialne ludzkiej seksualności, • przyczyny przedwczesnej inicjacji seksualnej, • presja seksualna, • skutki przedwczesnej inicjacji seksualnej, • przemoc seksualna i przemoc domowa, • czynniki sprzyjające tworzeniu satysfakcjonującej więzi między mężczyzną a kobietą. 8. Uzależnienia behawioralne: • choroby cywilizacyjne, • osoba uzależniona a dojrzała, • fonoholizm, • uzależnienie od internetu, • uzależnienie od gier komputerowych. 9. Uzależnienia chemiczne: • przyczyny sięgania po środki uzależniające, • napoje energetyczne, • alkohol, • narkotyki, • dopalacze, • nikotynizm, • czynniki chroniące.

Klasa II

1. Budowanie prawidłowych relacji w rodzinie i grupie społecznej: • szacunek dla siebie i innych, • obrona własnych poglądów, • radzenie sobie w sytuacji stresu i presji grupy. 2. Savoir vivre i budowanie prawidłowych relacji w grupie społecznej: • zasady dobrego wychowania, • podstawowe zasady grzeczności na co dzień, • savoir vivre w świecie wirtualnym, • taktowne i nietaktowne zachowania w miejscach publicznych. 3. Dojrzałość biologiczna: • indywidualne tempo rozwoju, • zdrowie prokreacyjne, • zdrowie i higiena. 4. Płodność człowieka: • główne funkcje płciowości, • fizjologia płodności i jej neurohormonalne uwarunkowania, • budowa i funkcjonowanie układu rozrodczego kobiety i mężczyzny, • planowanie dzietności w rodzinie, • metody rozpoznawania płodności. 5. Problem niepłodności: • przyczyny i rodzaje niepłodności, • czynniki obniżające płodność, • profilaktyka niepłodności, • diagnostyka i leczenie niepłodności, naprotechnologia, • techniki wspomaganego rozrodu: – wewnątrzustrojowe (sztuczna inseminacja), – pozaustrojowe (in vitro), • adopcja. 6. Macierzyństwo i ojcostwo – przygotowanie do podjęcia tych ról: • ciąża, opieka prekoncepcyjna i prenatalna, • ciąża a używki (dziecko z zespołem FAS), • szacunek dla ludzkiego życia od poczęcia do naturalnej śmierci, • przyjęcie dziecka również z niepełnosprawnością jako nowego członka rodziny, • miejsce dziecka w rodzinie. 7. Antykoncepcja: • rodzaje środków antykoncepcyjnych i sposoby ich działania, • skuteczność i skutki uboczne w aspekcie medycznym, psychologicznym i moralnym, • środki przeciwważniżdzeniowe i wczesnoporonne. 8. Prawo człowieka do intymności i ochrona tego prawa: • godność człowieka, • naruszenie godności w sferze seksualnej, • ekshibicjonizm w internecie, • prostytutka nieletnich, • pornografia.

Klasa III

1. Dojrzałość do małżeństwa: • dojrzały wybór współmałżonka w aspekcie: – fizycznym, – prawnym, – psychicznym, – umysłowym, – uczuciowym, – społecznym, – socjalnym, • przyczyny niedojrzałości wyboru współmałżonka. 2. Fundamenty dobrego małżeństwa: • znaczenie zobowiązania podjętego podczas aktu zaślubin, • konstytucyjnie chronione wartości związane z funkcjonowaniem małżeństwa i rodziny, • znaczenie trwałości związku małżeńskiego dla rozwoju społeczeństwa. 3. Typy struktury rodziny: • rodzina wielopokoleniowa, • rodzina pełna, • rodzina niepełna, • rodzina zrekonstruowana. 4. Funkcje rodziny i ich znaczenie na poszczególnych etapach rozwoju człowieka : • prokreacyjna, • opiekuńcza, • wychowawcza, • ekonomiczna, • profilaktyczna. 5. Wartości i tradycje ważne w rodzinie: • zasady, normy, wartości duchowe, • świętowanie, • organizacja i przeżywanie czasu wolnego, • wartości kulturowe i patriotyczne. 6. Czynniki wzmacniające i osłabiające rodzinę: • budowanie prawidłowych relacji w rodzinie: – dialog i empatia, – takt i delikatność, – szacunek, wierność i zaufanie, • sytuacje trudne w rodzinie, • czynniki osłabiające rodzinę: – uzależnienia, – zdrady, • odpowiedzialność wszystkich członków za atmosferę panującą w rodzinie. 7. Konflikty i kryzysy w rodzinie: • przyczyny konfliktów, • sposoby rozwiązywania konfliktów, • przeproszenie i przebaczenie, • separacja i rozwód. 8. Prawodawstwo dotyczące rodziny: • prawa i obowiązki małżonków, • prawa i obowiązki rodziców, • prawa dziecka, • obowiązki państwa wobec rodziny. 9. Instytucjonalna pomoc rodzinie: • sytuacje trudne: – uzależnienia i zachowania ryzykowne, – choroby, – ubóstwo i bezrobocie, – problemy pedagogiczne, psychologiczne i prawne.

Opracowano na podstawie Programu nauczania wychowania do życia w rodzinie dla uczniów liceum, technikum oraz szkoły branżowej I stopnia; autor: Teresa Król.